NEU PRESS

SUSTAINABLE WELFARE

Cilt: 3 Sayı: 2 Yıl: 2025 Derleme ISSN: 3023-6673

Kadın Kooperatifleri Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi (2013-2023): Sistematik Derleme

Hasan Hüseyin TEKİN[1] Tuğba TOPTAŞ BÖCÜ[1] Nurgül GÜRBÜZ[2*]

[1]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, Konya, Türkiye

[2]Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Hizmet, Konya, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş Tarihi: 29.01.2025
Kabul Tarihi: 17.11.2025
Yayın Tarihi: 31.12.2025

Anahtar Kelimeler:
Kadın kooperatifleri,
Lisansüstü tez,
Sistematik derleme.

ÖZET

Türkiye'de kadın kooperatiflerinin gelişimi ve karşılaştığı zorluklar, sosyoloji, ekonomi ve işletme gibi farklı disiplinlerin bilimsel yaklaşımlarıyla yüksek lisans ve doktora tezlerinde incelenmektedir. Bu sistematik derlemenin amacı, Türkiye'de 2013-2023 yılları arasında kadın kooperatifleri alanında yapılan lisansüstü tezleri kapsamlı bir literatür taraması ve analiz yoluyla bir araya getirmektir. Kooperatif üyelerinin bakış açılarını, kooperatiflerin güçlü yanlarını, karşılaştıkları temel sorunları ve potansiyel çözüm önerilerini bilimsel bir çerçeve içinde ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu doğrultuda Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motoru kullanılarak 2013-2023 yılları arasında Türkçe anahtar kelime olarak "kadın kooperatif" ve "kadın kooperatifi" şeklinde arama gerçekleştirilmiştir. Arama sonucunda ise 26 lisansüstü tez bulunmuştur. Dahil etme ve dışlama kriterleri kapsamında 13 yüksek lisans, 7 doktora tezi olmak üzere toplam 20 lisansüstü tez, sistematik derleme kapsamına alınarak değerlendirilmiştir. Tezlerin en çok 2022 (n=6) ve 2023 (n=5) yıllarında yazıldığı 2014, 2015 ve 2016 yıllarında ise kadın kooperatifi alanında tez yazılmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Enstitülere göre dağılıma bakıldığında ise en çok Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde (n=16) en az ise Fen Bilimleri Enstitüsü'nde yazıldığı görülmektedir. Üniversitelere göre lisansüstü tezlerin dağılımına bakıldığında ise en çok Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (n=3) yazıldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca araştırma deseni olarak çoğunlukla nitel tasarımın ve yazım dili olarak da Türkçe'nin tercih edildiği görülmektedir. Sonuç olarak, kadın kooperatifi alanında farklı üniversitelerin; farklı enstitülerinde ve farklı bölümlerinde yazılan lisansüstü tezlerin incelendiği bu çalışmada kadın kooperatifi ile birlikte kadınların; bireysel, sosyal ve ekonomik açıdan kendilerini geliştirdikleri ve bu alanda doyum sağladıkları gözlemlenmektedir. Kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden ve sosyal medyayı aktif kullanamamalarından kaynaklı bazı problemlerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

A Review of Postgraduate Theses on Women's Cooperatives (2013-2023): Systematic Review

Article Info

Received: 29.01.2025
Accepted: 17.11.2025
Published: 31.12.2025

Keywords:
Women's cooperatives,
Postgraduate thesis,
Systematic review.

ABSTRACT

The development of women's cooperatives in Turkey and the challenges they face are being examined in master's and theses using scientific approaches from various disciplines, including sociology, economics, and business administration. The purpose of this systematic review is to compile postgraduate theses on women's cooperatives published in Turkey between 2013 and 2023 through a comprehensive literature review and analysis. The aim is to present the perspectives of cooperative members, their strengths, the main problems they face, and potential solutions within a scientific framework. To this end a search was conducted using the search engine of the National Thesis Center system of the Council of Higher Education (YÖK) Presidency between 2013 and 2023 with the Turkish keywords "women's cooperative" and "women's cooperatives." The search yielded 26 postgraduate theses. A total of 20 postgraduate theses, including 13 master's theses and 7 doctorate theses, were included in the systematic review and evaluated based on inclusion and exclusion criteria. It was found that most of the theses were written in 2022 (n=6) and 2023 (n=5), while no theses were written in the field of women's cooperatives in 2014, 2015, and 2016. When looking at the distribution by institute, it was observed that the most theses were written at the Institute of Social Sciences (n=16) and the least at the Institute of Natural Sciences. When looking at the distribution of postgraduate theses by university, it was observed that the most theses were written at Middle East Technical University (n=3). In conclusion, this study, which examined postgraduate theses written in different institutes and departments of different universities in the field of women's cooperatives, observed that women develop themselves individually, socially, and economically and find fulfillment in this field. Women face certain challenges stemming from gender inequality and their inability to use social media actively.

Bu makaleye atıfta bulunmak için:
Tekin, H. H., Toptaş Böcü, T., & Gürbüz, N. (2025). Kadın kooperatifleri alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2013-2023): sistematik derleme. *Sustainable Welfare*, 3 (2), 159–174.

***Sorumlu Yazar:** Nurgül Gürbüz, *nurgul.gurbuz@icloud.com*

This article is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0)

GİRİŞ

Kooperatifler, Türk Ticaret Kanunu'nun 124. maddesinin 1. fıkrasına göre: "Ticari bir şirket" olarak tanımlanmaktadır (TTK, 2011). Kooperatiflerin değer ve ilkelerini oluşturan esaslara bakıldığında, diğer ticari kuruluşlardan farklılık göstermektedir. Bu farklılığın nedeni ise; kooperatiflerin daha çok bireylerin yaşam kalitesini ve refah seviyesini artırmaya yönelik girişimlerinin olmasından kaynaklı olduğu ifade edilmektedir. Bu yüzden, kooperatifler ticari işletme yönüyle ekonomik anlamda rol almakla birlikte hem toplumsal (Varol, 2013) hem de kırsal kalkınmanın sağlanmasında değişimi içeren bir olgu olarak rol oynamaktadır (Avşar, 2017).

Kooperatiflerin bir alt dalı olan kadın kooperatifleri, diğer kooperatiflerden farklı olarak kadın kooperatifi örnek ana sözleşmesinde, üretim becerisinin geliştirilmesine vurgu yapılarak kooperatifin amacı: *"Ortaklarının ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçları ile ekonomik faaliyetleri kapsamında yer alan mal ve hizmet üretimi ile bunların pazarlanmasına yönelik ihtiyaçlarını karşılamak, girişimlerini desteklemek, üretim becerilerini geliştirmek, böylece ortaklarının ekonomik menfaatlerini koruyarak sağlıklı ve gelişmiş bir çevrede yaşamalarını sağlamak"* şeklinde tanımlanmıştır (T.C. Ticaret Bakanlığı, 2023). Ceylan'a (2021) göre kadın kooperatifleri, kişisel ve sosyal gereksinimlerin karşılanması amacıyla, bir grup kadının emeğiyle ortaya çıkan ürünlerin piyasaya sunulmasını sağlayan kuruluşlar olarak tanımlanmaktadır. Kadınların bireysel gelişimi ve değişimi açısından kadın kooperatiflerinin sağladığı avantajlara bakıldığında; kadınların güçlenmesine (Kakati ve Kakoty, 2022), finansal bilgilerinin ve farkındalıklarının artmasına (Ceylan, 2021), yeteneklerinin ortaya çıkmasına ve bu yeteneklerinin geliştirilerek gelir getirici işlere dönüştürülmesine aracılık etmektedir (Kazar ve Taş, 2019). Sosyal açıdan bakıldığında ise; kooperatifler, kadınlar arası dayanışma ve iş birliğinin artması, ortak problemler için birlikte çözüm aranması, kadın yoksulluğunun azalması, toplumsal kalkınmanın artması, kadınların yaptıkları çalışmalarla gelecek nesillere yeni istihdam fırsatlarının elde edilmesi açısından katkı sağlamaktadır (Kahrıman, 2021).

Türkiye'nin farklı bölgelerinde bulunan kadın kooperatiflerinde çeşitli ürünler üretilmekte olup bu ürünlerin üretiminde görev alan kadınların kooperatifte çalışmalarının farklı nedenleri olabilmektedir. Öte yandan istihdamın artmasında etkili olan kadın kooperatifleri, yalnızca ekonomik kazanç elde etmek amacıyla kurulmamakta ve yalnızca bu amaç doğrultusunda hizmet etmemektedir (Şahankaya-Adar ve ark., 2023). Kooperatifler, ortaklar ve çalışanlar için ekonomik anlamda kaynak sağlarken ayrıca toplum yararına da hizmet etmektedir (Akkaya-Aldırmaz, 2018). Özellikle kırsal alanda yaşamını idame ettiren kadınlar ile herhangi bir işte çalışma olasılığı olmayan kadınlar, bu kooperatiflerde çalışarak sosyo-ekonomik açıdan refah seviyelerini yükselterek yoksulluğun azalması (Avşar, 2017), hizmetlere erişimin sağlanması (Serinikli, 2018) ve istihdam edilebilirliğin artması açısından etkin rol oynayabilmektedirler (Demircan-Yıldırım, 2022).

Kadın kooperatiflerinin son yıllarda popüler olduğu ve son birkaç yılda lisansüstü tezlerde bu konuya yoğun bir şekilde yer verildiği görülmektedir. Lisansüstü tezlerin nitelik ve niceliği bu alanda bilimselleşme sürecindeki ilerlemenin ve gelişmişlik seviyesinin bir belirtisidir (Karaman ve Oksel, 2020). Ancak kooperatif alanında farklı bilim dallarında yazılan lisansüstü tezler bulunmasına rağmen kadın kooperatifi alanında yapılan lisansüstü tezler sınırlıdır. Kadın kooperatifi alanındaki lisansüstü tezler, 2017 yılından sonra ivme kazanmıştır. Kadın kooperatifi alanında yazılan lisansüstü tezlerin en az ve en çok hangi bilim dallarında olduğunun incelenmesi bu alanın farklı açılardan gelişimine katkı sağlayacağı ve yapılması planlanan yeni araştırmalar için gerekli görülen araştırma konularının ve metotlarının belirlenmesinde bir kılavuz niteliği taşıyacağı düşünülmektedir. Türkiye'de kadın kooperatiflerinin gelişimi ve karşılaştığı zorluklar, sosyoloji, ekonomi ve işletme gibi farklı disiplinlerin bilimsel yaklaşımlarıyla yüksek lisans ve doktora tezlerinde incelenmektedir. Bu araştırma, 2013-2023 yılları arasında kadın kooperatifleri üzerine yürütülen lisansüstü tezleri, kapsamlı bir literatür taraması

ve analiz yoluyla bir araya getirmektedir. Bu analiz, kooperatif üyelerinin bakış açılarını, kooperatiflerin güçlü yanlarını, karşılaştıkları temel sorunları ve potansiyel çözüm önerilerini bilimsel bir çerçeve içinde aydınlatmayı amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma, kadın kooperatifleri alanında yazılmış lisansüstü tezlerin sistematik biçimde incelenmesini amaçlayan sistematik derleme türünde tasarlanmıştır. Sistematik derleme, belirli kriterlere göre çalışmaları belirlemek, belgeleri bir araya getirmek, içeriklerini gözden geçirmek ve altta yatan bulguların eleştirel analizini yapmak amacıyla, ilgili literatürü nesnel olarak tanımlamaya yönelik bir yaklaşımdır (Khan, 2020). Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi sisteminin arama motoru kullanılarak 2013-2023 yılları arasında kadın kooperatifi alanında yazılan lisansüstü tezlerde, Türkçe anahtar kelime olarak "kadın kooperatif, kadın kooperatifi" şeklinde arama gerçekleştirilmiştir. Arama sonucunda 26 lisansüstü tez bulunmuştur. Bu tezlerde *"Türkçe/İngilizce tezler ve içeriğe tam erişim"* dahil etme kriteri olarak belirlenirken *"son 10 yılın dışında yazılmış tezler ve sadece kooperatif alanında yazılan tezler"* de dışlama kriteri olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak 13'ü yüksek lisans, 7'si doktora tezi olmak üzere toplam 20 lisansüstü tez sistematik derleme kapsamında değerlendirilmiştir. Araştırma PRISMA akış şeması doğrultusunda metodolojik olarak düzenlenmiştir.

Şekil 1
PRISMA Akış Şeması (Page ve ark., 2021)

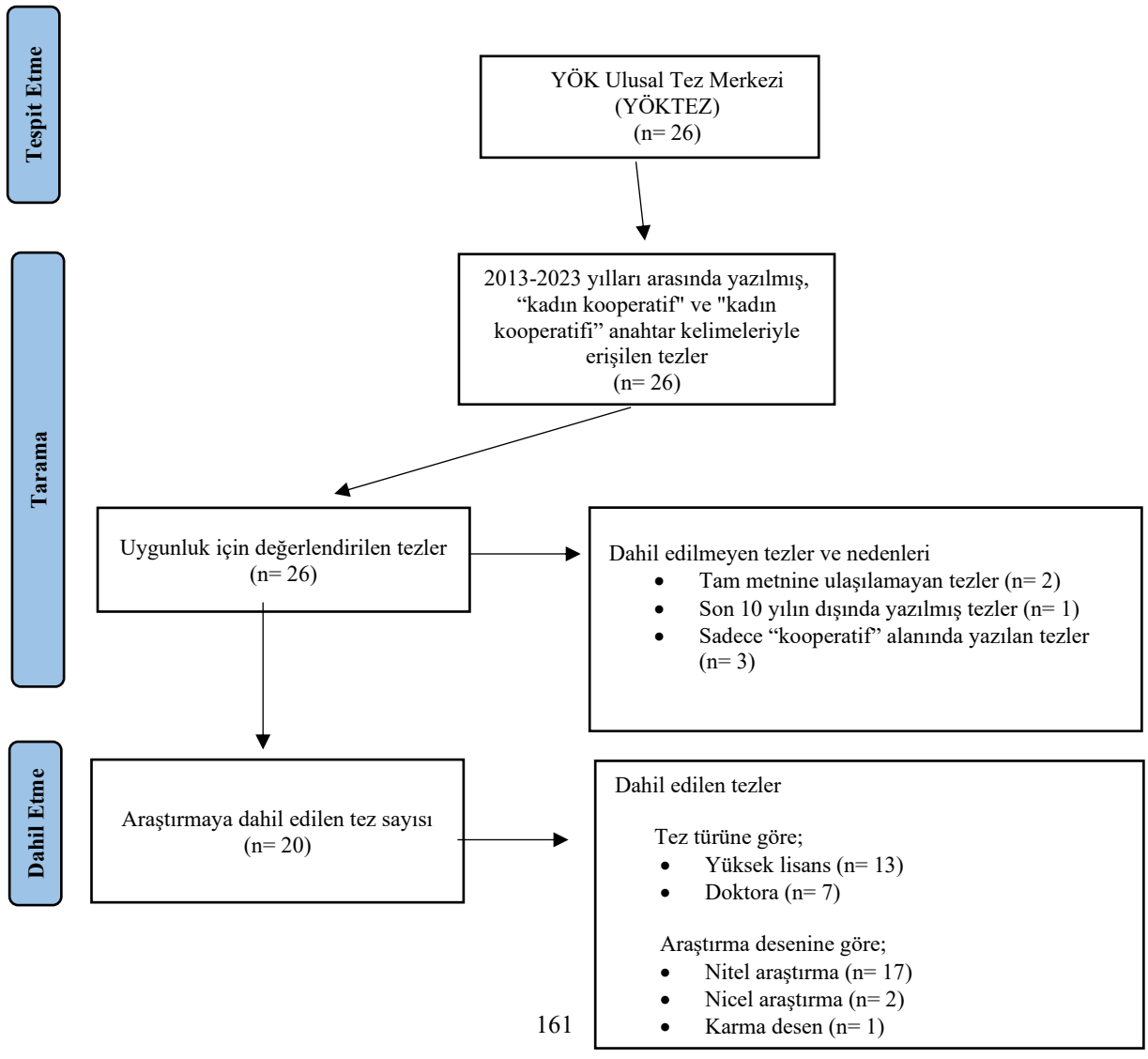

Araştırma için incelenen lisansüstü tezlerin kamuya açık olmasından kaynaklı etik kurul izni alınmasına gerek görülmemiştir.

BULGULAR

Bu çalışmada, 2013-2023 yılları arasında "kadın kooperatifine yönelik YÖK Başkanlığı'nın Ulusal Tez Merkezi sisteminde yayınlanan ve çalışmaya dahil edilme kriterlerine uygun görülen 20 lisansüstü tez analiz edilmiştir. Bu bağlamda tezler; amaç, yöntem, evren-örneklem, veri toplama araçları ve elde edilen sonuçlar bakımından incelenmiştir.

Şekil 2
Kadın Kooperatifi Alanında Yapılan Tezlerin Yıllara (2013-2023) Göre Dağılımı

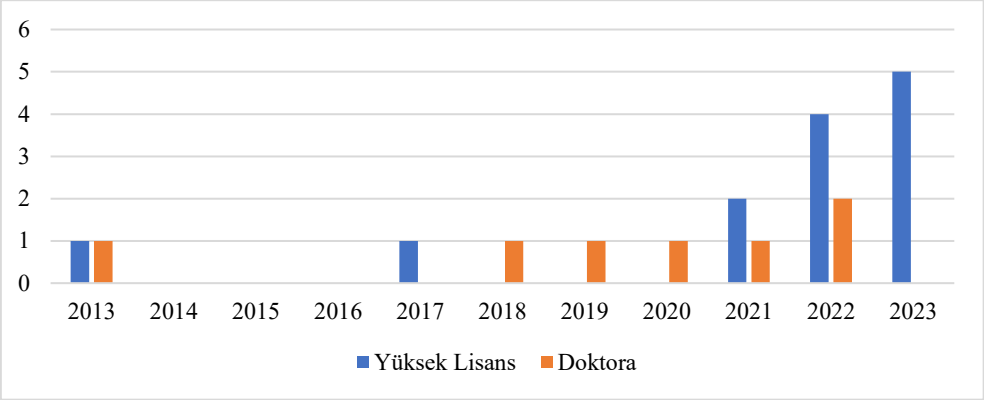

Şekil 1 incelendiğinde, tezlerin büyük ölçüde 2022 (n=6) ve 2023 (n=5) yıllarında yazıldığı, bu yılları 2021 yılının takip ettiği belirlenmiştir. Ayrıca, 2014-2016 yılları arasında kadın kooperatifleri alanında herhangi bir tez çalışmasının yapılmadığı tespit edilmiştir. Lisansüstü programlar açısından incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirilen tezlerin (n=13), doktora düzeyinde gerçekleştirilen tezlere (n=7) kıyasla yaklaşık iki kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Tablo 1
Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı

Araştırma Deseni	**N**	**%**
Nitel araştırma	17	85,0
Nicel araştırma	2	10,0
Karma desen	1	5,0
Toplam	**20**	**100**

Tablo 1'de tezlerin araştırma desenine göre dağılımları görülmektedir. Buna göre, araştırmaların %85'inin nitel, %10'unun nicel ve %5'inin de karma desen olarak gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 2
Tezlerin Yayımlandığı Dile Göre Dağılımı

Yayımlandığı Dil	**N**	**%**
Türkçe	16	80,0
İngilizce	4	20,0
Toplam	**20**	**100**

Tablo 2'de lisansüstü tezlerin yayımlandığı dile göre dağılımları görülmektedir. Buna göre tezlerin %80'i Türkçe, %20'si ise İngilizce olarak yayımlandığı görülmektedir.

Tablo 3
Tezlerin Yapıldığı Enstitülere Göre Dağılımı

Enstitü	**N**	**%**
Sosyal Bilimler Enstitüsü	16	80,0
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	3	15,0
Fen Bilimleri Enstitüsü	1	5,0
Toplam	**20**	**100**

Tablo 3'te lisansüstü tezlerin yapıldığı enstitülere göre dağılımları görülmektedir. Buna göre tezlerin %80'i Sosyal Bilimler Enstitüsü, %15'i Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ve %5'i Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde yapıldığı görülmektedir.

Tablo 4
Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite	**Yüksek Lisans**	**Doktora**
Anadolu Üniversitesi	1	
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	
Beykent Üniversitesi		1
Boğaziçi Üniversitesi	1	
Bursa Teknik Üniversitesi	1	
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	1	
Gazi Üniversitesi		1
Gaziantep Üniversitesi	1	
Hacettepe Üniversitesi	1	
İnönü Üniversitesi		1
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	1	
Kocaeli Üniversitesi		1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	1
Mersin Üniversitesi	1	
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	2	1
Yalova Üniversitesi		1
Toplam	13	7

Tablo 4'te sunulan veriler doğrultusunda, kadın kooperatifleri alanında yayımlanan lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı incelendiğinde, bu alanda 17 farklı üniversitede toplam 20 lisansüstü tezin gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Kadın kooperatifleri alanında tez yayımlayan üniversiteler incelendiğinde, üniversiteler arasında tez sayılarında belirgin bir farklılık bulunmadığı gözlenmektedir. Ancak, diğer üniversitelerden farklı olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 3 lisansüstü tez (2 yüksek lisans, 1 doktora), Manisa Celal Bayar Üniversitesi'nde ise 2 lisansüstü tez (1 yüksek lisans, 1 doktora) yayımlanmıştır. Listede yer alan diğer üniversitelerde ise her birinde 1 yüksek lisans veya 1 doktora tezi olmak üzere tek bir çalışma gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Tablo 5
Lisansüstü Tezlerin Özeti

Yazar/Yıl	Amaç	Yöntem	Örneklem	Veri Toplama Aracı	Sonuç
Furat (2013)	Türkiye'deki kırsal kalkınma program ve projelerinde politika oluşturma süreçlerine ilişkin bilgilere katkıda bulunulması	Nitel araştırma	2 kadın kooperatifi, 1 köy kadın derneği ve 7 kadın kooperatif başkanı	Görüşme formu	Türkiye'de az gelişmişlik koşullarından etkilenen kırsal kadınlar, tarımda ekonomik koşulların kötüleşmesinden olumsuz etkilenmektedir.
Varol (2013)	Türkiye'deki kadın kooperatiflerinin kadınların güçlendirilmesine olan etkisinin incelenmesi	Nitel araştırma	İstanbul çevresindeki 6 kadın kooperatifi	Anket	Kadın kooperatifleri, sosyal, psikolojik ve bazı durumlarda pratik ihtiyaçları karşılayarak, kadınların kendi içindeki güç ve güç yoluyla güçlenmesi konusunda umut vaat etse de güç yoluyla güçlendirme olmayacağı sonucuna ulaşılmıştır.
Avşar (2017)	Eskişehir iline bağlı Beylikova, Çifteler ilçelerinde ve Akin, Cevizli, Doğançayır, Karaören ve Kırka mahallelerinde bir kadın kooperatifi kurulup kurulamayacağının sorgulanması	Karma araştırma	Eskişehir'e bağlı olan 2 ilçe ve 5 mahalledeki 381 kadın	Anket ve Görüşme Formu	İlçe ve mahallelerde bir kadın kooperatifi kurulabileceği sonucuna ulaşılmıştır.
Aldırmaz-Akkaya (2018)	Kadın kooperatiflerinin finansal kaynak seçimlerini, finansal performanslarının analizini yapmak ve finansal yeterliliklerini değerlendirmek	Nicel	2011 yılı ve öncesinde kurulan 18 kadın kooperatifi	Anket	Kadın kooperatiflerinin en önemli finansal problemi öz sermaye yetersizliği olarak tespit edildiği sonucuna ulaşılmıştır.
Kazar (2019)	Kadın kooperatifinde çalışan yoksul kadınların yoksulluklarının azalmasında bir sosyal politika aracı olarak düşünülen kadın kooperatiflerinin rolünü incelemek	Nitel araştırma	İstanbul ve Bursa'daki faal kadın kooperatiflerin de çalışan 112 kadın	Üç farklı mülakat formu, gözlem	Katılımcıların yarısının kendilerini yoksul hissettiği ve kooperatifin ekonomik ve sosyal fayda rolünün kendi sosyo-ekonomik durumları üzerinde olumlu katkısı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Özkul (2020)	Kadın girişimcilerin yaşadıkları durumlar ve kadın girişimcilerin beklentilerinin kadın girişimciliğini destekleyen STK'ların faaliyetleri ile uyumlu olup olmama konusunu analiz etmek	Nitel araştırma	9 kadın STK yöneticisi, 9 kadın girişimci	Mülakat formu	Kadın girişimciliğini destekleyen STK'ların kadın girişimciliği ve kadınlar için önem taşıdığı desteği verdiği sonucuna ulaşılmıştır.
Ceylan (2021)	Araştırmanın amacı kırsalda kurulmuş olan Afşar Bala'm isimli kadın kooperatifini oluşturan kadınların birbirleriyle olan ilişkilerini gözlemlemek ve kooperatif işletme deneyimlerini keşfederek, çalışma hayatları içinde var olduğu öngörülen sosyal	Nitel araştırma	Ankara Afşar Bala'm Köyünde kurulan kadın kooperatifi bünyesindeki 7 kadın	Yirmi dokuz sorudan oluşan açık uçlu mülakat formu	Afşar Bala'm Kooperatifi'nde istihdam olan kooperatif ortaklarının, yerel ürünleri işleme becerileri, çalışma şekilleri, eğitim ve mesleki donanımları, geleneksel aile yapısındaki hiyerarşik dönüşüme öncülük etmeleri ile kendi yaşam

	kooperatif örüntülerini analiz etmek				alanlarında sosyal bir değer ürettikleri tespit edilmiştir.
Kaya-Köse (2021)	Zanaat eğitiminin verildiği bir kursta çıraklık eğitiminin alınması. Usta-çırak ilişkisinin ve yerel malzemelerin kullanım bilgisinin öğrenilmesi. Araştırmacının Karabük Üreten Eller Kooperatifi için kurgulayacağı atölye çalışmasında izlenebilecek bir yol haritasının oluşturulabilmesi	Nitel araştırma	Karabük'te Üreten Eller Kooperatifi üyeleri ve ev eksenli üretim yapan 6 kadın	Görüşme formu, araştırmacının notları (günlükleri), fotoğraf/ses kaydı, çevrimiçi grup görüşmeleri ve katılımcıların sonuç ürünlerinin fotoğraflanması	Geleneksel becerilerle yerel üretimlerini sürdüren katılımcı ve tasarımcı iş birliğinde ürün geliştirme sürecinde kullanabilecekleri müdahale metodolojisi sunulmuştur.
Kahrıman (2021)	Feminist kuramsal çerçevede kadının mutfaktaki emeğinin ve kooperatif deneyimlerinin sosyolojik bakış açısıyla anlaşılması	Nitel araştırma	3 kooperatif kurucusu 4 kooperatif çalışanı kadın	Yarı yapılandırılmış sorular (vaka çalışması)	Bu anlamda kadınların mevcut durumu yeniden üretim ve üretim faaliyetinde yani özel ve kamusal alanda daha fazla enerji, daha fazla zaman harcamalarıyla, Marksist feministlerin de öne sürdüğü gibi çifte yükü üstlenmeleriyle sonuçlanmıştır.
Güzel (2022)	Kooperatiflerin başarılı sayılmalarına dayanak gösterilecek birtakım başarı kriterlerini içeren bilimsel bir ölçek geliştirerek bilimsel yazına katkı sağlamanın hedeflenmesi	Nicel araştırma	Kadın Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, Üretim ve Pazarlama Kooperatifleri ile Tarımsal Kalkınma Kooperatifleri	Kooperatif başarı kriterleri anket formu	Kooperatif başkan ve yöneticilerinin tecrübeleri ve bilimsel literatürle bu tecrübelerin güçlendirilmesi sonucunda dört temel faktör ile bunların alt boyutları ortaya çıkmıştır. Kooperatiflerin başarılarını ölçmek için kullanılabilecek on üç maddeye ulaşılmıştır.
Demircan-Yıldırım (2022)	Kadınların kadın kooperatifine katılım öncesi ve sonrası yaşam deneyimleri ele alınarak kadınların kooperatife ilişkin görüşlerini ve sorunlara bakış açılarını belirlemek	Nitel araştırma	Batı Akdeniz'deki Kadın Girişimi Üretim ve İşletme türü Kooperatif ortakları	Kadın kooperatifleri ortaklarına uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme soru formu	Batı Akdeniz'deki kadın kooperatifleri, çoğunluğu ev kadını, ev eksenli faaliyet gösteren kadınlara istihdam alanı oluşturarak, işsiz kadınların kayıtlı ekonomide yer almalarını sağlamıştır.
Sezer (2022)	Mersin ve ilçesinde var olan kadın kooperatiflerinin mevcut durumlarının irdelenmesi	Nitel araştırma	Pandemiden kaynaklı görüşme yapılamamış	Yüksek lisans ve doktora tezleri incelenmiş.	Mersin'deki kadın kooperatifleri toplumsal cinsiyet noktasındaki olumsuzluklardan etkilenmekte, aynı sorunlarla yola çıkmakta ve devam ederken de aynı sorunlarla mücadele etmektedir.
Erdoğan (2022)	Gaziantep'te yer alan kadın kooperatiflerinin, kadınların toplumsal konumlarına olan etkilerini çeşitli boyutlarıyla ele almaktır.	Nitel araştırma	Gaziantep'teki 3 kadın kooperatifinin 12 kadın kooperatif ortağı	Görüşme formu	Kadınların ekonomik gelirle birlikte aile içi karar alma mekanizmalarının ortağı olduklarını, istihdam alanında yer açması, üretim faaliyetlerini görünür kıldığını ve kamuda kadınların yeni roller edinmesini

					sağladığı sonucuna ulaşılmıştır.
Şenlik (2022)	Bursa'daki kırsal kadın kooperatiflerinin liderlik tiplerinin niteliksel analizi ve liderlerin kooperatifi yönetme biçimleri ile kooperatiflerin kurumsallaşma düzeylerinin incelenmesi	Nitel araştırma	Bursa ilinde faaliyet gösteren 12 kadın kooperatifinden 21 kadın (başkanlar, yönetim kurulu üyeleri ve ortakları)	10 sorudan oluşan mülakat formu	Dönüşümcü liderlikte kurumsallaşma düzeyinin daha yüksek olduğu, ikinci sırayı otokratik liderliğin aldığı ve en düşük kurumsallaşmanın ise serbest bırakıcı liderlerin yönetiminde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
Cazgır (2022)	Kadın kooperatiflerinin kadının güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik yeni bir yol yaratma potansiyeline nasıl ve ne ölçüde sahip olduğunu analiz etmek	Nitel araştırma	İzmir'deki 19 kooperatiften 23 ortak	Görüşme soruları	Kooperatif bir yapı kadınları ekonomik, sosyal, psikolojik ve politik olarak güçlendirirse, toplumsal cinsiyet eşitliği olasılığı geçerli ve ulaşılabilir bir seçenek olabilir.
Arslan (2023)	Kadınların güçlenmesinde kooperatiflerin rolünün bireysel/psikolojik, sosyo-kültürel, ekonomik ve politik güçlenme boyutları çerçevesinde ele almak	Nitel araştırma	Türkiye'de 2002-2021 yılları arasında kurulmuş 21 kooperatif ve 28 kooperatif ortağı kadın	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Kadınların en çok bireysel/psikolojik ve sosyo-kültürel boyutlarda güçlendiği bunları takiben politik güçlenme boyutu ve son sırada ise ekonomik güçlenme boyutu yer almaktadır.
Kuruoğlu (2023)	Küçük işletmelerin ve ortaklarının 40 yaş üstü kadınlar olan bu teşekküllerin yeni medyanın nimetlerinden nasıl faydalandıklarını araştırmak	Nitel araştırma	3 ayrı bölgeden (Marmara, Ege ve Doğu Anadolu) seçilen kadın kooperatifinin 9 ortağı	Görüşme formu	Dijital pazarı aktif kullanan kooperatiflerin gelir düzeylerini %50 oranında arttırabildikleri sonucuna ulaşılmıştır.
Kaymaz (2023)	Kırşehir özelinde kadınların sosyal ve ekonomik beklentilerine çözüm olabilme düzeylerini araştırmak, bu konuda yaşadıkları sorunlar ile çözüm önerilerini tespit etmek ve literatürü zenginleştirmek	Nitel araştırma	14 kadın kooperatif ortağı	Yarı yapılandırılmış görüşme formu	Devlet tarafından kadın kooperatiflerine verilen desteklerin yetersiz kaldığı, mevzuat eksikliği, sosyal medya kanallarını etkili kullanamama, kargo ücretleri gibi sorunların ortaya çıktığı görülmektedir.
Koç (2023)	Kırsal alanlarda kurulan ve aktif faaliyet gösteren kooperatiflerin kadınların güçlenmesindeki rolünü açığa çıkarmak	Nitel araştırma	Kadın kooperatifinin ortak veya yararlanıcı 13 kadın	Dört çeşit görüşme formu	Kendi özerkliğini kurabildiğini ifade eden kooperatifler olsa dahi genel çerçeve paydaş ilişkilerinin beklenen profesyonel düzeyde yürütülemediği sonucuna varılmıştır.
Sarıkaya (2023)	Ev-eksenli çalışma ile kadınların ücretsiz ev içi emeğinin eklemlendiği hanenin özcü ve indirgemeci olmayan bir temsilini sunmak	Nitel araştırma	Aktif ev eksenli çalışan veya geçmişte ev eksenli çalışan dokuz kadınla toplam 13 görüşme yapılmış.	Gözlem ve görüşme soruları	Ev eksenli çalışmayı kadınlar için görüşülen kişileri sömürücü ve baskıcı yapılar veya sistemler tarafından eyleme geçirilen özneler olarak teorileştirmek yerine, onları, arzuları yalnızca etkilendikleri değil aynı zamanda dahil oldukları toplumsal süreçler üzerinde etkili olan eylemci özneler olarak temsil ettiğini belirtmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada, Türkiye'de 2013-2023 yılları arasında kadın kooperatifleri alanında yapılan lisansüstü tezler sistematik olarak incelenmiştir. Kadın kooperatiflerine yönelik tezler, farklı bilim dallarında hazırlanmış olmakla birlikte, büyük çoğunluğunun sosyal bilimler alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum, konular ve yaklaşımlar açısından disiplinler arası bir çeşitlilik sunarken, aynı zamanda sosyal bilimler perspektifinin alandaki hâkimiyetini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, benzer özellikler taşıyan tezler bir araya getirilerek tartışılacak ve yorumlanacaktır.

Kadın kooperatifinde faaliyet gösteren kadınların kooperatifte çalışmak için farklı amaçları olabilmektedir. Bu amaçların bazı temelleri olduğu düşünülmekle beraber ekonomik özgürlüğün kazanılması, psikolojik sağlamlığın korunması ve sosyalleşme ihtiyacının karşılanması olarak sıralanabilir. Bazı araştırmalarda bu sıralama farklılaşabilmekte ya da sıralamada bulunan ihtiyaçlardan biri eksik olabilmektedir. Arslan (2023), kadın kooperatiflerinde faaliyet gösteren kadınların psikolojik, bireysel ve sosyo-kültürel açıdan güçlendiğini belirtmektedir. Kooperatifler, kadınların yeni beceriler kazanmasını ve yeni bağlantılar kurarak sosyal açıdan gelişmelerine katkı sunarak bireylerin kişisel ve sosyal hayatlarında değişim için bir araç görevi görebilmektedir. Öte yandan yurtdışında yapılan araştırmalar, çalışma sonuçlarına paralellik göstermekte olup kadın kooperatiflerinin kadınların yaşamlarında stratejik seçim yapma kapasitelerini geliştirmekte olduğunu, benlik saygılarını ve karar alma becerilerini geliştirdiğini vurgulamaktadır (Masabo, 2015; Fundora-Nevot, 2017). Ceylan (2021) ise yaptığı çalışmada Afşar Bala'm Kooperatifi'ne istihdam edilen kadınların hayatlarında yeni bir sosyal yaşam inşa ettiklerini ifade etmektedir. Farklı çalışmalar bu sonucu destekler nitelikte olup sosyal hayata vakit ayıramayan kadınların kooperatifle birlikte sosyalleşme fırsatı buldukları belirtilmektedir (Demircan-Yıldırım, 2022; Arslan, 2023). Kazar (2019), kadın kooperatiflerinin sosyal ve ekonomik açıdan sağladığı faydayı, kadınların kendi sosyal ve ekonomik durumlarında da paralel bir şekilde olduğunu ifade etmiştir. Yurtdışında yapılan araştırmalar ise lisansüstü tezlerin sonuçlarını destekler nitelikte olup kooperatiflerin kadınların sosyal farkındalıklarının artmasına ve güçlenmelerine katkı sunduğu vurgulanmaktadır (Ramnarain, 2013; Suseno ve Nataliningsih, 2023).

Arslan (2023) kadınların kooperatifler aracılığıyla güçlenme boyutlarını incelediği çalışmasında, kadınların en son ekonomik anlamda bir güçlenme yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu verilerin aksine yurtdışında yapılan bir araştırmada, kadın kooperatifleri aracılığıyla kadınların ekonomik özgürlüklerini kazanmalarının aslında kadınların güçlenmesinde anahtar bir role sahip olduğu ve geçim kaynaklarını artırdıkları vurgulanmaktadır (Bharti, 2021). Öte yandan Suseno ve Nataliningsih (2023) çalışmalarında kooperatiflerin kadınların gelirlerinde artışı sağladığını belirtmektedirler. Daha geniş bir perspektifte ise kooperatiflerin kadınların ekonomik ve sosyal statüsü üzerinde olumlu etkilerinin olduğu açıklanmaktadır (Vakoufaris ve ark., 2007). Mursyidin ve ark., (2023) Endonezya'da yaptıkları çalışmada kadın kooperatifleriyle güçlenen kadınların hane ekonomisine de katkı sağladıklarını bildirmektedirler. Kahrıman (2021) ise, kooperatiflerin kadınları psikolojik, sosyal ve kısmen de ekonomik açıdan güçlendirilmesine rağmen kadınların günlük yaşamlarındaki yüklerinin azalmasına yardımcı olmadığını belirtmiştir. Erdoğan (2022) ise kadınların bu süreçte maddi anlamda sağladıkları kazançla birlikte ev içinde alınan kararlarda söz haklarının arttığını, aile içinde ortak kararların daha fazla alındığı sonucuna ulaşmıştır. Lisansüstü tez sonuçlarıyla paralellik gösteren bir çalışmada ise kooperatifte çalışan kadınların özgüven artışıyla birlikte aile içinde alınan kararlarda daha fazla rol aldıkları ve toplumsal statülerinin geliştiği vurgulanmaktadır (Bharti, 2021).

Kadın kooperatiflerin büyük bir çoğunluğu kalkınma ajansları, sivil toplum kuruluşları ve kamu destekleri ile hizmete başlamaktadırlar (Kaya-Köse, 2021). Özkul (2020), kadın girişimciliğine katkı veren sivil toplum kuruluşlarının katkılarının ve kamu desteklerinin kadınlar için önemli olduğunu belirtmiştir. Kaymaz (2023) ise devletin verdiği desteklerin yeteri kadar olmadığını ve bu konuda

mevzuatın da yeterli olmadığını ifade etmiştir. Kooperatifler, kadınların becerilerini ve yeteneklerini ortaya çıkarmak için bir fırsat sunmaktadır. Bu sayede kadınlar hem kendilerini tanımakta hem de kendilerini geliştirmektedir. Erdoğan (2022) ise, kooperatiflerin kadınlar için yeni iş alanları oluşturabileceğini ve kadınların kamuda yeni pozisyonlara dahil olmalarına yardımcı olabileceğini ifade etmektedir.

Kadın kooperatifleri kurulduğu süreçten itibaren farklı sorunlarla karşı karşıya kalabilmektedir. Karşılaşılan sorunlardan biri toplumsal cinsiyet eşitsizliğidir. Sezer (2022), yaptığı tez çalışmasında Mersin'deki kadın kooperatiflerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklı yaşanan olumsuz olaylardan etkilenmekte olduğunu ve bu olumsuz olayların halen devam ettiğini bildirmektedir. Yurtdışında yapılan bir çalışmada ise kooperatiflerin temelde ekonomik istikrarsızlık yaşamasından ve yeterli sayıda üyeye sahip olmamasından kaynaklı sorunların yaşandığını belirtilmektedir (Chatzitheodoridis ve ark., 2017). Cazgır (2022) yaptığı çalışmada, kooperatifin kadınları psiko-sosyal, ekonomik ve politik anlamda güçlendirdiği takdirde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azalabileceğini ifade etmektedir. Karşılaşılan bir diğer sorun ise dijital satışlarda kullanılan kanalların etkin ve aktif olarak kullanılamamasından kaynaklı olduğu bilinmektedir. Kaymaz (2023) ise, sosyal medya uygulamalarının etkili bir şekilde kullanılamamasından kaynaklı sorunların yaşandığını belirtmiştir. Kuruoğlu (2023) ise dijital pazarı etkili kullanan kadın kooperatiflerinin gelir düzeylerinde yaklaşık %50 artış sağlandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuç, kadın kooperatiflerinin gelirini arttırması açısından ciddi bir oran olduğu düşünülmektedir.

Yapılan araştırmaların genel değerlendirmesi, 2013-2023 yılları arasında kadın kooperatiflerine yönelik tez çalışmalarında bazı önemli konuların yeterince ele alınmadığını göstermektedir. Özellikle devlet desteklerinin kadın kooperatifleri üzerindeki somut etkilerine ilişkin analizlerin sınırlı olması, bu alandaki uygulamaların etkinliğini değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Benzer şekilde, kooperatiflerin yasal ve mevzuata dair çerçevesinin sistematik biçimde incelendiği çalışmalara da oldukça seyrek rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra, kooperatiflerin uzun vadede sürdürülebilir olup olmadıkları, kurumsallaşma düzeyleri ve profesyonel yönetim kapasitelerine ilişkin bulguların yetersiz olduğu görülmektedir. Kadınların kooperatiflere katılım öncesi ve sonrası yaşam deneyimlerinin karşılaştırmalı biçimde analiz edildiği çalışmaların azlığı, kooperatiflerin bireysel ve toplumsal düzeyde yarattığı dönüşümün kapsamlı biçimde değerlendirilmesini engellemektedir. Ayrıca, kooperatiflerin kadınların aile içi rollerine, karar alma süreçlerine ya da toplumsal cinsiyet ilişkilerine etkisi çoğunlukla yüzeysel olarak ele alınmıştır.

ÖNERİLER

Kadın kooperatifleri alanında devlet desteklerinin artış gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda, mevzuat eksikliğinden kaynaklanan sorunlara da odaklanılması önerilmektedir. Kooperatiflerin uzun vadeli sürdürülebilirliğini koruması açısından çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir. Öte yandan, kadın kooperatifleri ile birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusunun da farklı disiplinlerce daha ayrıntılı biçimde incelenmesinin geliştirici olacağı düşünülmektedir. Bu boşlukların giderilmesi amacıyla, gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalarda karma desenlerin kullanılması ve uzunlamasına çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Etik Beyan

Bu araştırma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak kaleme alınmıştır.

Etik Kurul Onayı

Bu makale etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Yazar Katkıları

Araştırma Tasarımı (CRediT 1) Yazar 1 (%30) – Yazar 2 (%30) – Yazar 3 (%40)

Veri Toplama (CRediT 2) Yazar 1 (%40) – Yazar 2 (%30) – Yazar 3 (%30)

Araştırma - Veri Analizi - Doğrulama (CRediT 3-4-6-11) Yazar 1 (%50) – Yazar 3 (%50)

Makalenin Yazımı (CRediT 12-13) Yazar 1 (%30) – Yazar 2 (%40) – Yazar 3 (%30)

Metnin Tashihi ve Geliştirilmesi (CRediT 14) Yazar 1 (%30) – Yazar 2 (%30) – Yazar 3 (%40)

Finansman

Bu çalışmanın finansal desteği yoktur.

Çıkar Çatışması

Yazarların beyan edecekleri herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SDG)

Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları:

Amaç 8: İnsana Yakışır İş ve Ekonomik Büyüme

REFERANSLAR

Akkaya-Aldırmaz, F. (2018). *Türkiye'de kadın kooperatiflerinin sürdürülebilir kırsal turizmdeki önemi ve finansal performanslarının analizi* [Doktora tezi, İnönü Üniversitesi].

Arslan, G. (2023). *Güçlenme bağlamında kadın kooperatifleri* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].

Avşar, G. (2017). *Kırsal kalkınmada kadın kooperatiflerinin önemi: Eskişehir ilçe ve mahallelerinde kadın kooperatifi potansiyeli* [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi].

Bharti, N. (2021). Role of cooperatives in economic empowerment of women: A review of Indian experiences. *World Journal of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development*, *17*(4), 617-631. http://doi:10.1108/WJEMSD-07-2020-0095

Cazgır, K. D. (2022). *Kooperatifler yoluyla kadınların güçlendirilmesi: İzmir kadın kooperatifleri örneği* [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].

Ceylan, Ö. (2021). *Kırsaldaki kadınların sosyal kooperatiflerin oluşumundaki rolü: Afşar Bala'm kadın kooperatifi incelemesi* [Yüksek lisans tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi].

Chatzitheodoridis, F., Kontogeorgos, A., Liltsi, P., Apostolidou, I., Michailidis, A., et al. (2017). Women's cooperatives in less favored and mountainous areas under economic instability. *Agricultural Economics Review*, 17(1), 63-79. http://doi:10.22004/ag.econ.262883

Demircan Yıldırım, P. (2022). *Kadın kooperatiflerinin kadınların ekonomik ve sosyal yaşamlarında yarattığı değişimler: Batı Karadeniz örneği* [Doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi].

Erdoğan, M. (2022). *Türkiye'de kooperatiflerin kadınların toplumsal konumları üzerindeki etkileri: Gaziantep kadın kooperatifleri örneği* [Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi].

Fundora-Nevot, G., Dixon-Ávila, E., & Velázquez-Castillo, E. E. (2017). La cooperativa: Un espacio educativo para el empoderamiento femenino. *Revista Estudios del Desarrollo Social: Cuba y América Latina,* 5(2), 161-173.

Furat, M. (2013). *Kırsal kalkınma ve kadınların güçlenmesi: Türkiye'de kırsal kadın örgütleri örneği* [Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].

Gümüşoğlu, F. (2012). Kadınların toplumsal alanda güçlenmesine bir örnek: "Yağlar Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi". *Kadın Araştırmaları, 1*(10), 39-60.

Güzel, O. (2022). *Kooperatifler için başarıyı etkileyen faktörler ve bir ölçek geliştirme çalışması* [Doktora tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi].

Kahrıman, E. (2021). *Bir kadın kooperatifi ve kadınların dayanışma deneyimleri* [Yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi].

Kakati, B. K., Kakoty, S. (2022). Role of women's cooperative in empowering women: A study in Jharkhand. *Purushartha - A Journal of Management Ethics and Spirituality, 15*(1), 118-132. http://doi:10.21844/16202115109

Karaman, E., Oksel, E. (2020). An examination of internal medicine nursing postgraduate theses in Turkey. *Archives of Health Science and Research, 7*(2), 161-166. https://doi.org/10.5152/ArcHealthSciRes.2020.19035

Kaya-Köse, E. (2021). *Karabük kadın kooperatiflerinde yerel üretim ölçeğinde sürdürülebilir ve katılımcı tasarım yaklaşımını benimseyen bir model önerisi* [Doktora tezi, Gazi Üniversitesi].

Kaymaz, S. (2023). *Türkiye'de kadın girişimci kooperatifçiliği üzerine bir değerlendirme: Kırşehir örneği* [Yüksek lisans tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi].

Kazar, E. N. (2019). *Kadın yoksulluğunu azaltmada kadın kooperatiflerinin rolü: İstanbul ve Bursa örneği* [Doktora tezi, Yalova Üniversitesi].

Kazar, E. N., Taş, H. Y. (2019). İstanbul'daki kadın kooperatiflerinin kadın yoksulluğuna etkisi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları, 13*(19), 1836-1863. https://doi.org/10.26466/opus.590744

Khan, S. (2020). Introduction to systematic review and meta-analysis. In S. Khan (Ed.), Meta-Analysis: Methods for Health and Experimental Studies (pp. 3-12). Springer nature Singapore. http://doi:10.1007/978-981-15-5032-4_1

Koç, B. (2023). *Kırsal alanda kurulan kooperatiflerin kadınların güçlenmesindeki yeri: Manisa ili örneği* [Yüksek lisans tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi].

Kuruoğlu, G. S. (2023). *Kooperatiflerin dijital dönüşümü bağlamında kadın emeğinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi].

Masabo, C. M. V. (2015). *Women's empowerment through cooperatives-a study from women's perspectives* [Master Thesis, Copenhagen Business School].

Mursyidin, M., Darmansyah, D., & Yulianda, R. (2023). The role of a women's cooperative to improve the welfare of women coffee farmers in bener meriah regency, Indonesia. *Journal of Madani Society, 2*(3), 195-202. http://doi:10.56225/jmsc.v2i3.268

Özkul, İ. G. (2020). *Kadın girişimciliğini destekleyen sivil toplum kuruluşlarının kadın girişimciliğine etkisinin istanbul ili için incelenmesi* [Doktora tezi, Beykent Üniversitesi].

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. bmj, 372. https://doi.org/10.1136/bmj.n71

Ramnarain, S. (2013). The political economy of peacebuilding: The case of women's cooperatives in Nepal. *The Economics of Peace and Security Journal*, *8*(2). https://doi.org/10.15355/epsj.8.2.26

Sarıkaya, Z. S. (2023). *Nurtepe/Kağıthane'de ev-eksenli ve kooperatif çalışmada emek harcayan kadınlar: Çeşitli toplumsal ekonomiler yaklaşımı* [Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi].

Serinikli, N. (2018). Edirne toplum merkezlerinden hizmet alan yoksul kadınların ekonomik olarak güçlenmesinde kooperatiflerin önemi ve kooperatifleşmeye karşı tutumları. *ÇAKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, 9*(1), 161-182.

Sezer, F. A. (2022). *Kadın yoksulluğuyla mücadelede kadın kooperatifleri: Mersin örneği* [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi].

Suseno, G. P., & Nataliningsih, N. (2023). The role of women's cooperatives as an ınstitution to empower women in supporting the achievement of the SDGs. *International Journal of Ethno-Sciences and Education Research, 3*(2), 45-53. http://doi:10.46336/ijeer.v3i2.418

Şahankaya-Adar, A., Dedeoğlu, S., Kurtuluş, G. (2023). Türkiye'de kadın kooperatifleri: Mevcut durum analizi, kadın güçlenmesi ve istihdam yaratma potansiyeli. *Çalışma ve Toplum, 2*(77), 1171-1208. https://doi.org/10.54752/ct.1280833

Şenlik, B. (2022). *Kırsaldaki kadın kooperatiflerinde liderlik ve kurumsallaşma: Bursa örneği* [Yüksek lisans tezi, Bursa Teknik Üniversitesi].

T.C. Ticaret Bakanlığı. (2023). *Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi Anasözleşmesi.* T.C. Ticaret Bakanlığı: https://ticaret.gov.tr/data/5d41a0d313b87639ac9e013d/4-%20Kad%C4%B1n%20Giri%C5%9Fimi%20%C3%9Cretim%20ve%20%C4%B0%C5%9Fletme%20Kooperatifi%20%C3%96rnek%20Anas%C3%B6zle%C5%9Fmesi.pdf adresinden alındı

Türk Ticaret Kanunu (TTK). (2011, 14 Şubat). Resmî Gazete (Sayı: 27846). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6102.pdf

Vakoufaris, H., Kizos, T., Spilanis, I., Koulouri, M., & Zacharaki, A. (2007). Women's cooperatives and their contribution to the local development of the North Aegean Region, Greece. *Journal of Rural Cooperation, 35*(1), 19-41.

Varol, F. C. (2013). *Kadınların güçlenmesi açısından kentsel Türkiye'deki kadın kooperatiflerinin analizi* [Yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].

EXTENDED ABSTRACT

Introduction: Although cooperatives are defined as "commercial companies" under the Turkish Commercial Code (TTK, m. 124/1), they differ from other commercial entities in their structural and functional characteristics. This difference arises because cooperatives are structured to support the socioeconomic development of their members and to enhance the welfare and well-being of individuals, rather than being profit-seeking enterprises. In this context, women's cooperatives hold particular importance due to their functions of raising the living standards of their members and partners, carrying out activities that address their socio-cultural needs, and encouraging active participation in production processes by developing entrepreneurial potential. These structures play a critical role in contributing to women's economic empowerment, improving financial knowledge and skills, and increasing employment opportunities, thereby supporting the creation of sustainable livelihoods and regional-local development. While the number of academic studies in this field has increased noticeably in recent years, a systematic examination of their scope and quality remains necessary. This study aims to examine postgraduate theses on women's cooperatives between 2013 and 2023 from an interdisciplinary perspective, highlighting the strengths of cooperatives, the main challenges they face, and trends in this field from a scientific standpoint. The findings are expected to support disciplinary consolidation in the field of women's cooperatives and to serve as a guide for future research and policy development.

Method: This research was designed as a systematic review, aiming to examine postgraduate theses on women's cooperatives in a systematic manner. A search was conducted in the Higher Education Council National Thesis Center database using the terms "women's cooperative" and "women's cooperatives." After applying exclusion criteria (theses written more than 10 years ago or not solely related to women's cooperatives), a total of 20 theses were included, comprising 13 master's theses and 7 doctoral theses with full access to their content. The study was organized and analyzed in detail according to the PRISMA flow chart.

Findings: The theses were first evaluated descriptively, based on the year of writing, type of research, and the institute and university where each thesis was produced. They were then examined regarding their objectives, methods, populations/samples, data collection tools, and results, and presented in tabular form. Evaluation by year showed that six theses were written in 2022 and five in 2023, while no theses were found for 2014, 2015, and 2016. Examination by institutes revealed that 16 theses were written within the Institute of Social Sciences, more than in any other institute, whereas the fewest were from the Institute of Natural Sciences. Regarding universities, Middle East Technical University and Manisa Celal Bayar University hosted more postgraduate theses compared to other universities. Most postgraduate theses employed qualitative research methods, and Turkish was the primary language of writing. The findings indicate that theses on women's cooperatives generally focus on themes such as women's empowerment in employment, reducing gender inequality, improving welfare levels, and taking the lead in working life. However, although women's cooperatives contribute to empowerment, they also face challenges such as legislative gaps, insufficient capital, and issues encountered during institutionalization.

Discussion: Studies included in the systematic review indicate that women achieve economic empowerment through cooperatives, experience improved psychological well-being, and observe positive effects on social interaction processes, highlighting the important role of cooperatives (Arslan, 2023; Masabo, 2015). Both national and international studies show that participation in cooperatives increases women's self-confidence, grants them a voice in family decision-making, and enhances their effectiveness in personal and social activities (Bharti, 2021; Erdoğan, 2022). On the other hand, regarding women's economic empowerment, differences are observed between national findings reporting recent acceleration in economic developments (Arslan, 2023) and international findings emphasizing the key role of economic factors (Bharti, 2021).

Conclusion: In conclusion, examining theses on women's cooperatives across different universities shows that women contribute to their personal, social, and economic development and take concrete steps toward self-realization. Furthermore, this study can serve as an important resource for policymakers by providing an in-depth examination of the challenges women face in the cooperative process, including legislative obstacles, financial limitations, and digitization issues.

Recommendation: Considering the increasing state support for women's cooperatives, it is recommended to focus on problems arising from legislative deficiencies. Efforts to ensure the long-term sustainability of

cooperatives should be strengthened. To address these gaps, future research is advised to employ mixed-method designs and conduct longitudinal studies.